

ВІДДІЛ У СПРАВАХ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЦЕНТР КУЛЬТУР НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ЗАКАРПАТТЯ
ОБ'ЄДНАНА АСОЦІАЦІЯ СТУДЕНТІВ-ЮРИСТІВ ЗАКАРПАТТЯ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ
НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В УКРАЇНІ
ТА ШЛЯХИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ
ПОЛІЕТНІЧНОГО РЕГІОНУ:
АНАЛІЗ, ОЦІНКИ**

Матеріали круглого столу

21 грудня 2011 року,

м.Ужгород, Закарпатська область

Ужгород

2012

Товт М.М. Деякі концептуальні проблеми етнонаціональної політики.....	94
Придачук О. А. Удосконалення механізмів захисту прав національних меншин у системі судочинства.....	101
Гайдош І. Ф. Концепція правового статусу органів національно-культурної автономії в Україні.....	111
Лендзел М. О. Європейський та український досвід правового регулювання питання громадянства.....	123
Асланов С. А. Деякі аспекти дослідження державної етнонаціональної політики в Україні.....	129
Горват М. В., Навроцька Є. М. Законодавче регулювання захисту прав ромів України: аналіз, оцінки.....	136
Салтыков В. Н. Законодательная и юридическая защита интересов русских и русскоязычных граждан Закарпатья.....	147
Никогосян С. С. Правосудие в армянских поселениях Прикарпатья.....	158
Жупан Є. Є. Проблемні питання русинської спільноти в Україні.....	163
Кічера Н. В. Проблеми правового становища русинів у Закарпатті.....	171
Алмаші М. М. Мовні права корінних малочисельних народів Російської Федерації.....	184

Алмаші І. М. Розвиток законодавства України про мови національних меншин у контексті міжнародних зобов'язань України у рамках Ради Європи.....	196
Переш І.Є., Василечко А.В., Попович К.Б. Захист прав національних меншин у практиці юридичної клінічної діяльності.....	205
Бисага Ю. Ю. Участь вищих органів державної влади у забезпеченні реалізації прав окремих категорій громадян.....	210
Сливич І.І. Кримінально-правовий захист прав та свобод національних меншин в Україні.....	214
Ленгер Я. І. Захист прав національних меншин у контексті правової реформи в Україні.....	221
Белов Д. М. Права етнічних, релігійних та мовних меншин у контексті реформування державного ладу в Україні.....	226
Громовчук М. В. Права іноземців та осіб без громадянства на свободу світогляду та віросповідання в Україні: актуальні питання.....	230
Гербут В. С. Поняття національно-культурної автономії в Україні.....	235
Зан М. П. Методологічні проблеми визначення статусу етнічних спільнот: досвід Закарпаття.....	245
Різак М.В. Реалізація національними меншинами права на захист інформації.....	259

Summary

In the given report the development of the legislation of Ukraine about languages of national minorities in context of international obligations of Ukraine in the frame of Council of Europe is analysed. Basic problems and perspectives of development of the legislation of Ukraine about languages of national minorities are determined.

ЗАХИСТ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ПРАКТИЦІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Переш Іван Євгенович,

*доцент кафедри теорії та історії держави і права
Ужгородського національного університету, директор
Юридичної клініки УжНУ, кандидат юридичних наук*

Василечко Анатолій Васильович,

*студент магістратури юридичного факультету
Ужгородського національного університету,
консультант Юридичної клініки УжНУ*

Попович Катерина Богданівна,

юрисконсульт Юридичної клініки УжНУ

Етнічна карта Закарпаття має надзвичайно строка-
тий характер. Це полягає насамперед у багатонаціональнос-
ті краю, який вирізняється з-поміж інших регіонів України
своїм національним розмаїттям, де поряд з українцями про-
живають представники більше семидесяти національностей,
зокрема, росіяни, угорці, румуни, словаки, роми та ін.

Така ситуація породила необхідність законодавчого втручання держави у формування системи захисту прав національних меншин, яка була вирішена шляхом закріплення на законодавчому рівні окремих положень та нормативних актів спрямованих на гарантування, захист і забезпечення прав національних меншин. Так у чинному законодавстві України закріплені особисті, політичні, соціальні, культурні, економічні, релігійні, мовні, освітні, інформаційні, екологічні та інші права національних меншин, захист яких має неабияке значення для забезпечення міжнародного миру та стабільності в Україні.

Незважаючи на вищенаведене, питання реального інституційного забезпечення захисту прав національних меншин (надалі буде йти мова про тих, які відносяться до категорії малозабезпечених) залишається досить актуальним, проте не до кінця вирішеним. Так, відповідно до чинного законодавства, вони на рівні з іншими громадянами нашої держави мають право використовувати всі передбачені законом засоби захисту своїх прав і законних інтересів.

Проте, реалізуючи на практиці дане положення перед представниками національних меншин одразу постають дві основні проблеми: 1) відсутність можливостей самостійно реалізувати право на захист у зв'язку з низьким рівнем правосвідомості та правової культури; 2) відсутність коштів для оплати юридичних послуг, унаслідок чого, вони не в змозі повноцінно захищати свої законні права та свободи, отримувати належну правову допомогу.

Зарадити таким проблемам у деякій мірі можуть юридичні клініки, які зарекомендували себе як швидка, якісна, а найголовніше безкоштовна юридична допомога. Вони створюються у формі структурних підрозділів юридичних факультетів, або діють при правозахисних громадських організаціях, у межах яких студенти-правники під керівництвом

викладачів та досвідчених юристів надають безкоштовні юридичні консультації особам, що не мають можливості для звернення за платною юридичною допомогою.

Так, відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України № 592 від 3 серпня 2006 року «Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України», юридична клініка створена та діє в Ужгородському національному університеті на базі юридичного факультету.

Консультанти Юридичної клініки УжНУ надають правові послуги представникам національних меншин, що відносяться до категорії малозабезпечених, питому вагу яких складають угорці та роми.

Якщо проаналізувати причини звернення за правовою допомогою представників угорської національності, то слід відзначити, що основні проблеми виникають у зв'язку з наявністю мовного бар'єру. Така ситуація існує зазвичай у представників старшого покоління, котрі не мають базової освіти, або ж навчались в угорськомовних школах.

Що ж стосується ромської національної меншини, то тут ситуація дещо інша. Причиною звернення даної групи населення за правовою допомогою є низький рівень писемності, існування в окремих представників яскраво вираженої проблеми асиміляції та інтегрування в українське суспільство та нерозуміння важливості наступних юридичних процедур: реєстрація новонародженої дитини (відновлення свідоцтва про народження та виправлення помилок у ньому); порядок отримання паспорта вперше, в разі його втрати, або знищення; порядок введення будівлі в експлуатацію; порядок отримання соціальної допомоги (по народженню дітей до досягнення ними трирічного віку, в разі відсутності житла, або його неналежного стану); встановлення факту родинних відносин; відшкодування моральної та матеріальної

шкоди; оскарження неправомірності дій представників органів державної влади та місцевого самоврядування; порядок проходження військової служби; порядок звернення до органів публічної влади; порядок отримання та зняття прописки; міграційні особливості та ін.

Найгострішою проблемою, котра існує серед ромської національної меншини, є те, що майже у третини населення відсутні документи, що підтверджують особу, або вони знаходяться у неналежному стані. Класичними прикладами можуть слугувати наступні ситуації:

1) у батьків новонародженої дитини відсутні документи, що підтверджують особу, внаслідок чого РАЦС не може виготовити Свідоцтво про народження;

2) особа не отримала паспорт громадянина України та втратила своє Свідоцтво про народження. В такому випадку виходить замкнуте коло, у якому для отримання паспорта необхідно Свідоцтво про народження, а для отримання такого свідоцтва необхідно пред'явити до РАЦСу документ, що підтверджує особу заявника;

3) існує законодавча прогалина для осіб, що не мають прописки. Так, у ст. 1 Порядку оформлення і видачі паспорта громадянина України сказано, що паспорт громадянина України видається особі за місцем її проживання, а бездомним громадянам за місцем реєстрації їх переважного місця знаходження, яке проводиться Центром обліку бездомних громадян. Отже, якщо особа не може прописатись у власному житлі з причин відсутності повної документації, а Центр обліку бездомних громадян відсутній, то як наслідок така особа не може отримати паспорт громадянина України взагалі;

4) помилки у медичній довідці про народження, або Свідоцтві про народження, що обтяжує подальшу хронологію отримання документів. Такі помилки можна виправити у су-

довому порядку, проте це вимагає певних фінансових витрат, які є непосильними для пересічних громадян ромської національності;

5) халатність представників органів державної влади та місцевого самоврядування, які затягують, або безпідставно відмовляють ромам у процедурі отримання документів, що підтверджують їх особу, а самі роми не вбачають необхідності в наявності даних ідентифікуючих документів.

Загалом, представниками юридичної клініки УжНУ протягом 2010-2011 років було проконсультовано 185 осіб ромської національності, що стало можливим завдяки плідній співпраці з органами державної влади та місцевого самоврядування, а також підтримці з боку Міжнародної благодійної організації "Чіріклі", яка сприяла проведенню виїзних юридичних консультацій для представників ромської національної меншини м. Перечин та м. Берегово.

Показниками такої співпраці є кількість наданих консультацій та отримання практичних знань у сфері юриспруденції студентами юридичного факультету УжНУ, що є невід'ємною частиною роботи юриста.